

ORIGINEA ȘI CONDIȚIILE SOCIAL-ECONOMICE ALE DEZVOLTĂRII VECHIULUI ORAȘ RÂMNICUL VILCEA

Prof. dr. docent AURELIAN SACERDOTEANU

A vorbi despre Râmnic, oraș fermecător înzestrat de natură și minunat împodobit de om, nu este greu. O vede orășeanul și o simte călătorul. Dar pulberea argintie zvîrlită către soare de undele bătrînului Olt și smaragdul conifer al Capelei, cer penel și strune la care eu nu pot face apel. Monotonile pagini de istorie ar putea strivi corola de flori și de priviri presărate pe împodobitul covor vîlcean.¹ Si aceasta nu o vrea senexul de astăzi, adolescentul care acum 46 de ani a plecat de aici cu toate comorile Râmnicului în suflet.

Așadar, în vorba și privirea mea nu căutați istoria în sine, care nu poate fi cuprinsă în minute măsurate, ci scenariul unui film cu evocatoare pagini de trudă și jertfă, de mîndrie și chibzuială, de oameni și fapte la care au contribuit toți cei ce au trăit și trăiesc pe această platformă naturală dintre ape și munți.

*

Vechimea aşezării omenești. Deci, lăsând la o parte incantația vîlceană, să încercăm a țese pînza istorică a unor oameni de demult.

Viața umană a fost aici din vremi imemoriale. Dar dacă memoria nu o mai ține hîrlețul arheologului astăzi o scoate la lumină prin urmele culturii materiale de parcă ar fi fost ieri.

Trecînd la o epocă mai nouă, pe lîngă izvoare istorice scrise, urmele arheologice arată că un drum roman trecea prin Râmnic.¹

Așadar în vremea stăpîririi romane a fost un drum de mare circulație dar, cînd a încetat această stăpînire, nu mai știm ce s-a întîmplat cu el și cu aşezările omenești care erau de-a lungul lui. Fără îndoială că nu au încetat niciodată de a fi active, dacă nu prin schimbarea castrelor în sate, cel puțin prin circulația rutieră umană. Aceasta a făcut posibilă o continuitate de viață un mileniu întreg.

¹ D. Tudor, *Oltenia română*, ed. a II-a, București, Edit. Științifică, 1958, p. 47–48.

După o mie de ani, avem iarăși o mărturie istorică dată de însuși domnul țării, aflat aci la 4 septembrie 1389. Acesta era Mircea cel Bătrân care spune că a dat o scrisoare „în orașul domniei mele numit Rîmnic”.² Deci, nu sat ci oraș, termenul fiind chiar în textul slavon. Ca să ajungă oraș în vremea aceasta întunecată a istoriei medievale, Rîmnicul trebuie să fi avut un trecut mai mult decât secular. Către aceeași concluzie ne duc și mărturiile istorice ulterioare, din care nu lipsește niciun aspect al vieții sociale dezvoltate.

Așezat într-o poziție pitorească, la intersecția multor căi de circulație și aproape de un vechi centru de exploatare a sării, Ocnele Mari, și de culegere a aurului din nisipul Oltului, Rîmnicul a cunoscut o viață agitată din punct de vedere politic și economic, fiind în același timp și focar de cultură. Localnicii, ca și străinii de diferite naționalități și credințe, au conlocuit aici din totdeauna și împreună au contribuit la dezvoltarea sa economică, fie în liniște, fie nevoiți să rezolve o seamă de contradicții inerente procesului de producție, concurenței neguțătoarești sau vieții politice.

Dar să luăm mărturiile istorice de-a fir a-păr și să vedem ce spun ele despre începuturile orașului.

Originea numelui. Cel dintâi document pe care îl avem în vedere este un document de limbă: numele orașului.

Timp de două veacuri de început numele orașului apare simplu, *Rîmnic*, uneori cu precizarea că este la Olt. Cea dintâi atestare documentară, din 20 mai 1388, se referă la rîul cu acest nume în redacția *Ribnic*, care este veche și dominantă, formele *Rămnic* sau *Rîmnic* fiind mai noi.³ Forma inițială ne dă și explicația etimologică mai sigură a sensului său, „de pește” în slavonește.⁴ Este probabil că rîul a luat numele de la oraș, cum putem presupune și pentru altele⁵, deși mai frecvent este cazul invers⁶. Sîntem în drept să presupunem aceasta deoarece numai la Rîmnic se întrebuintează acest hidronim, mai sus fiind cunoscut ca rîul Olăneștilor și uneori Cheia sau

² *Documenta Romaniae Historica*, B. Vol. I, București, Edit. Acad. R.S.R., 1966, p. 28: Sieje zapisanie băst vă orași gospodstva mi glagolemago Rîbnik. Următorul act domnesc scris în Rîmnic e de la Vlad Călugărul din 5 sept. 1487. Tot aici socotim că s-au scris și însemnările călugărești din 26 sept. 1485 și 24 martie 1495, după cauză și după majoritatea mărtorilor. În continuare nu mai citam, această colecție cind arătăm data completă orientarea fiind astfel înlesnită.

³ Na Rîbnițeh vodenita (1388). Vă orași glagolemago Rîbniec 1389, Rîbnițe na Olti, pus alături de apă: Vodu Rîbnițesku 1392. Na Rîbnițe (1402–3) ză hotari Rîbnițkom (1440). ot Rîbnițe (1475) Răbnițu (1478).

⁴ Fr. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-græco-latinum*, Viena 1862–65, după *Dictionarium trilinguae*, Moscova 1704, îl înregistreză sub Rîbnițu cu sensul „piscarius”. Explicația dată de Iorgu Iordan, *Toponomia românească*, București 1963, p. 98: „canalul prin care se scurge apa curgătoare (pîrîn, riuleț); are pereți abrupti” nu corespunde terenului. Bazinul rîului este larg în care apa circulă șerpuită; numai de la Cheia și de la Olănești în sus poate fi vorba de pereți abrupti, dar acolo nu s-a folosit acest apelativ).

⁵ Rîul care trece prin Cîmpulung i-a luat numai calitatea devenind Rîul Tîrgului.

⁶ Ca de exemplu Argeș, Sibiu. Vălenii de Munte s-a numit cîndva și Tîrgul Teleajenului. Altele, care au apelativul tîrg întră sigur în această categorie: Tg. Jîului, Tg. Gilort, Tg. Neamț.

al Cheienilor⁷. Explicația stă în realitatea topografică: la vărsarea în Olt rîul Rimnicului săcea inundare mare fiindcă avea în față o serie de insule din care provin Ostrovenii de astăzi, iar pe de alta Oltul avea un braț paralel cu matca și care revenea la matcă o dată cu rîul Rimnicului. Aici era deci o zonă propice creșterii peștelui și pescuitului. Era un *ribnic* ce va fi cuprins cu zatoanele sale toată partea de jos a orașului, încă inundabilă în secolul trecut⁸. Producția de pește și ocupația pescuitului au dat numele așezării sătești de pe platforma vecină sau „din deal”.

Numele orașului Rimnic acum mai este însoțit de un determinativ: *Vilcea*. Cuvântul acesta apare încă de la 8 ianuarie 1392, cînd mănăstirea Cozia capătă de la domn albinăritul „din județul Vilcea”, pe care călugării trebuiau să și-l adune singuri. Mai tîrziu mănăstirea capătă și „găletăritul din județul Vilcea”⁹, iar la 1494 mănăstirea Bistrița primește „cașaritul din județul Vilcea”¹⁰. Deci e vorba de județ, care este tot așa de vechi ca și Rimnicul, de al cărui nume încă nu este legat.

În ce privește etimologia cuvântului părerile sunt împărțite. Unii au presupus la origine antroponimicul *Vîlcu*, slav *Vulku*, „lup”, al cărui genitiv ar fi *Vilcea*¹¹. În fața acestei etimologii formale se ridică însă obiecții serioase de sens. Pe de o parte fiindcă sunt rare cazurile cînd un antroponim în Tara Românească ajunge nume pentru o formațiune politico-administrativă mai întinsă¹², iar pe de alta pentru că, deși nu avem de-a face cu un

⁷ Prioritatea hidronimului asupra topicului va continua să fie discutată atîta vreme cît nu se cunoaște originea cuvântului. Credem că pentru hidronimele care s-au păstrat din antichitate nu poate fi îndoială că orașele împrunută numele de la ele cînd au luat naștere de-a lungul lor. Cele care vin din vremea migrațiunilor trebuie cercetate cu mai multă atenție deși cazul pare să fie similar: Bahlui (Iași), Bîrlad, Tecuci etc. sunt și rîuri și orașe.

⁸ Această braț al Oltului mai era numit „Gîrla cea mare însă nu Oltul”, cum se spune într-o schiță topografică din secolul al XVIII-lea.

⁹ Vî sudstvo vîcesko... pcelarstvo (1392) kăblarstvo vî sâdstvo vlăci 1475, confirmat la 1478: vî sâdstvo vălceam și la 1488: vî sâdstvo vlăce.

¹⁰ DRH, I 402: Kašarstvo ot sudstvo vlăce vare koliko est hotar sudstvo Vlăce. Cît era acest hotar nu se poate arăta decît pe baza documentelor mai noi. La 18 noiembrie 1587 aparțineau de Vilcea satele care au ieftuit pe Dobromir banul: Rîmești, Valdeei, Recea, Negreni, Fometesti, Zvinji, Marița Gotca, Racovița, Otiești Slătioarele, Matiești și Sîrbești. Deci toată partea de munte, inclusiv Racovița și Sîrbești.

¹¹ Iorgu Iordan, *Toponomia românească*, p. 98 nr. 2, dar ține seama și de proponerea lui Emil Petrovici, după care ar fi adjecțivul posesiv slav feminin *vlicij* „al lupului”. Ibid. p. 481 n. 1. Cp. N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Edit. Acad. R.S.R., 1963, p. 407, care vede în Vilcea un vechi antroponim.

¹² Județul Brăila și-a luat numele de la cetate sau oraș, atestat de timpuriu; via Braylan (1368) Braila (1413). În izvoarele diplomatice interne în ordine cronologică sunt atestate următoarele județe: Jales — ot Jalcsskago sâdstva (3 oct. 1385). Motru — Na sâdstvo Motrasko (10 iunie 1415). Boisoara din Loviște în județul Argeșului” (1423). „Județul de Baltă la Dunăre” u blatiniciko sâdstvo na Dunavé (28 oct 1428 act suspect) Teleorman — u Teliorman (14 mai 1441). Ilfov ou sâdstvo Elhovă și Prahova ot sâdstvo Prahove (23 martie 1482) Brăila-u sâdstvo Brailovu po văsemu sâdastvu Brailovskem (31 iulie 1487). Romană ot sâdstvo Romonațem (1 aug. 1496) Jîul de sus sau Gorj ot ăsdctvo gornenu jîliu și Mehedinți — od sâdstvo Mehedinți (21 iulie 1497) Pădureț — ot sâdstvo Padurețem ot planina ăsdstvu și Vlașca — ot sâdstvo Vlașke (19 iulie 1498) Olt — at sâdstvo Oltu (26 aprilie 1500) Dimbovița (4 iunie 1512) Buzău (8 sept. 1525). Jîul de jos sau Dolj: u sudstva Dolni Jîl (12 sept. 1534). Rimnicul Sărat și Săcuieni (17 sept. 1543) Ialomița (5 iunie 1575).

apelativ comun, acesta și derivatele lui au o frecvență minimă în toponimia țării¹³. În această situație se pot formula și alte ipoteze de lucru.

Nicolae Iorga s-a gîndit un moment la posibilitatea existenței unui dublet Vîlcea—Farcaș, antroponime care au același sens¹⁴. Faptul în sine este posibil avînd în vedere constatarea că în toponimia noastră există antroponime trecute asupra toponimiei fără modificare formală¹⁵. Dar este mai greu să admitem în același timp păstrarea unui astfel de toponim pentru a designa un ținut întreg. Cu toată greutatea de a explica schimbarea accentului cred că mai degrabă trebuie să ne gîndim la entopicul *vilcea*, diminutivul lui *vale*¹⁶. Este posibil ca una din numeroasele văi ale județului Vîlcea să fi stat la baza unei străvechi formațiuni politice¹⁷.

Nu pot spune precis cînd *Vilcea* ajunge determinativ pentru Rîmnic. Probabil că acest fapt să fi avut loc pe la începutul secolului al XVI-lea, cînd începe să se dezvolte Rîmnicul-Sărat (Slam-Rîmnic), de care a trebuit să se deosebească. Ca atare dublul nume Rîmnicul Vîlcei ajunge să fie o tautologie.

Sate vechi cuprinse în hotarul orașului. Vechiul Rîmnic din Deal ocupa platforma care prelungeste dealul Capelei. O spun documentele de maiînzi cu toată claritatea, dar o spun și urmele materiale. Mai întîi aci se încrucișează drumurile N—S și E—V: fostă stradă Traian azi V. I. Lenin și concurenta ei Calea Dorobanților azi general Praporgescu, cu Calea Călărașilor azi Șirbei Vodă care ramificîndu-se ajunge la Olt fie pe ulița de sub Capela, fie pe ulița care ocolește platforma unde este acum parcul central. În al doilea rînd, cu toate modificările ulterioare, aici sunt străzile cele mai dese, bisericile cele mai vechi, Domneasca și Bărăția, cum și piața triunghiulară de tip medieval din centru.

Alături de acest Rîmnic s-a dezvoltat de timpuriu și orașul din vale, care de fapt s-a născut din satul Ulița. Apoi s-a întins în mod natural peste Licura și peste Inătești, ultimul fiind încă prezent în topografia orașului. Toate acestea merită atenția deosebită fiindcă sunt tot așa de vechi ca și Rîmnicul.

Hinătești (Inotești) apare la 20 mai 1388, cînd se vorbește de „curtea la locul Hinăteșilor” dăruită Coziei; îndată i se spune și sat cu hotar pînă

¹³ Vălculești, Vîlcana (Vulcana), Vîlcăneasa, Vîlcănești, Vîlcele(le) cel mai răspîndit Vîlcica, Vulcanul.

¹⁴ N. Iorga, *Fărcaș-Vilcea cneazul*, „Revista Istorică” XV (1929), p. 191–192: în diploma Ioanitilor este amintit cneuzul Farcaș. „Județul Vilcii e „al lui Vilcea”, precum Romanaț (nu județul Romanațului) e județul lui Roman (sufixul slav *at* ...). Dar Vilcea vine din Vilc și Vilc înseamnă Lupu (v. *vîlcolac*, *vîrcolac*, *loupgarou*). și în ungurește Lupu înseamnă și Farkas. Deci județul lui „Farkas” e județul Vilcii, Vilcea. Astfel Vilcea devine o personalitate istorică, adeverită documentar și databilă. În cazul acesta numele original a fost Vîlcul care în cancelaria regelui Bela la 1247 a fost tradus în ungurește, ceea ce încă nu era obișnuit.

¹⁵ Nici toponimul Fărcașa cu derivatele sale (Fărcașul, Fărcașanca, Fărcașani, Fărcașele, Fărcașesti) nu sunt prea răspîndite.

¹⁶ Nu cauți latinismele cu orice preț, dar aici mi se pare că se impune (v. și Vîlcele).

¹⁷ Întocmai ca Jales pentru Jîul de sus și poate Valea Mușcelului pentru Mușcel în vremea întemeierii statului Țara Românească, aproape de centrul politic și valabil important care era la Cetățenii din Vale pe Dîmbovița.

la Troian și pînă la apa Rîmnic¹⁸. Informația privitoare la „curte“ este foarte prețioasă fiindcă presupune a fi fost a unui feudal, adică boier mare, care nu a putut ajunge în această treaptă într-o singură generație. Mai mult, acum familia boierului care avusesese această curte era pe cale de dispariție, ceea ce face posibilă trecerea ei în domeniul Coziei. Deci vechimea acestei curți poate să aibă înainte cel puțin două-trei generații. Cum este știut că un mare feudal la curtea sa avea și biserică sa la care slujea preotul său, avem tot dreptul să credem că biserică aceasta era tot așa de veche. Trecînd curtea pe seama mănăstirii Cozia va trece și biserică ajungînd astfel metocul ei.

Ulița e un sat pe care nu-l mai știe nimeni în Rîmnic, dar a fost pe ulița bisericii Sf. Gheorghe. Și este și el foarte vechi. La 8 ianuarie 1392 Mircea cel Bătrîn dăruia Coziei „Ulița la Rîmnic pe Olt“ cu 300 țigani și cu români, care acestia vor da mănăstirii vinărițiu domnesc¹⁹. În secolul următor î se zice sat, cînd apar aci și boieri stăpîni de ocine și mori, între care se remarcă Rudenii. Se pare că mai tîrziu vor fi două Ulițe căci țiganii trecînd la episcopie vor da naștere mahalalei Țigănia, care se întinde și ea pe o uliță.

Licura apare ceva mai tîrziu ca fiind în hotarul orașului, nu știm precis unde, probabil însă peste rîu de Ulița. Aci la 1440 popa chiar Dorotei avea să ridice mănăstire iar el să-i fie egumen²⁰. Satul ajunge apoi al Coziei, căreia mănăstirea lui Dorotei îi devine metoc.

Orașul din deal s-a întins și el, mai întîi către episcopie care la încîntare, în jurul anului 1500, va fi fost la marginea orașului de care se despartea prin drumul de acces la îndrăgita Capela. Poate dincolo de acesta să mai fi fost o mare ogradă sau o curte. După aceea a cuprins Țigănia, Cetățuia și Priba încît ocolul ocinei orășenești ajunse în hotar cu Bujorenii și cu Oltenii. Deci tîrcoului lui era destul de întins.

Rîmnicul oraș domnesc. Rîmnicul apare în istorie ca oraș domnesc. În această calitate domnul face danii din ocina domnească, acordă imunități mănăstirilor și boierilor și confirmă tranzacțiile dintre orășenii. În scurtă vreme însă acestia domină viața economică și politică locală încîn tînd către autoadministrare în care preponderența o vor avea boierii rîmniceni și negustorii. Nu știm cînd capătă de la domnie acest drept dar avem certitudinea că pe la 1500 el există. Dovada certă o constituie apariția sfatului orășenesc cu judecăți și pîrgari, sfat care folosește un sigiliu propriu.

¹⁸ Dvēr na mesté Hinatešskom (1388) Selo zovomo Hinatești să văsem hotarom do Troiana i do vodu Rîbničeskuu 1392. Na Rîbnițé selo Hinatești (1402–1403).

¹⁹ Ulițu na Rîbnițé na Olté (1392). Țiganii de la Ulița din Rîmnic. (1443) Ulița ot Rîbnik i t. celédi ațiganii — Ulița din Rîmnic și 300 sălașe de țigani (1475). Ulița ot Rîbnik i t. n. celedi za țigani. (1478). Ulița ot Rîbnik i să vinarieie sto est gospodscu da si izimat kalugeri ot svoi sts imat u Ulițu i t. celéd țigani (=Ulița din Rîmnic și cu vinăritul ce este domnesc să și-l ia călugării de la vecinii lor pe care ii au în Ulița și 300 sălașe de țigani (1488).

²⁰ Jako da mu est mésio obitno zovomo Likura i dz. vinogradi... da podignei monașiră vă hotari Rîbničikom vă Likure — ca să-i fie locul de așezare (vecin) numit Licura cu 6 vii... că ridice mănăstire în hotarul Rîmnicului la Licura (1440).

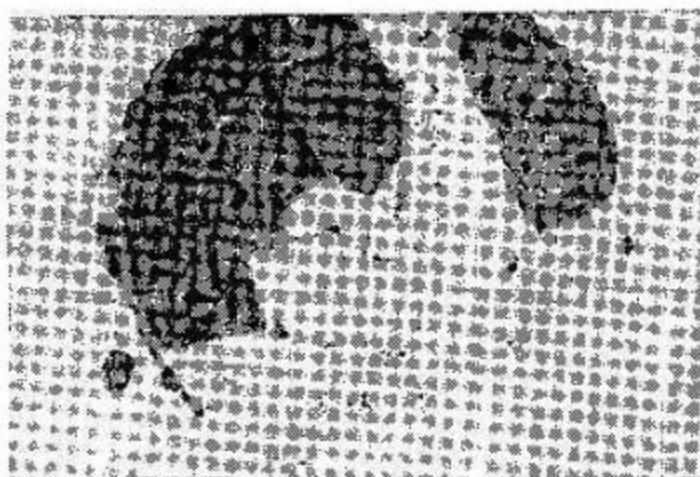

Fig. 1. — Fragment din sigiliul lui Stefin județul din Rîmnic

originalul care este deteriorat, am putut să constat că și legenda sigiliului arată pe Stefin județ²¹.

Se pune întrebarea cine este acest „jupan Stefin județ”, cum se intitulează în scrisoarea în care roagă pe brașoveni să-i vîndă helgi (nevăstuici) bune, pentru care le-a scris și voievodul²². Două zapise, din 26 septembrie 1485 și 24 martie 1495, ne arată mai mulți martori rîmniceni între care apare Stefin singur sau ca tată al lui Oncea²³. Ca martor mai apare la 23 martie 1501²⁴ și ca pîrgar de Rîmnic la 16 august 1506²⁵. El face și comerț cu sibienii la care are datorii pentru marfă²⁶. În adevăr sub anul

²¹ Ioan Bogdan, *Documente și regeste privitoare la relațiile Tării Românești cu Brașovul și Ungaria în secolul XV și XVI*, București 1902, p. 308. Mai tîrziu face o descriere mai bună și încearcă lectura legendei. *Documente privitoare la relațiile Tării Românești cu Brașovul și cu Tara Ungurească*, vol. I, București, 1905, p. 305: + peciatnic ... so(b)or ... vo (?).

²² Originalul la Arhivele Statului Brașov, Doc. nr. 488, în care am mai putut citi: + siuu pecia (tnik) stefina sudeț (ot var) os (Ribniku). E rotund (35 mm), aplicat în ceară neagră, în cea mai mare parte distrus; în cîmpul sigiliului pare să fi fost un scut.

²³ I. Bogdan, *Regeste*, p. 308. I dem, *Relații*, p. 305. Gr. G. Tocilescu, *534 documente istorice slavo-române*, București, 1931, p. 458 (nr. 457).

²⁴ În primul: jupan Oancea, j. Ștefani, j. Hacica, j. Buda, j. Proica, j. Lațco și Stepan fețorii lui Nechîfoa, Gheorghe și Stoica fețorii lui Ștefan; e vorba de o veche traducere din slavonește în care Ștefani reprezintă pe Stefin. În al doilea, între alții, aflăm pe: Branco, jupan Oprea spătar de la Rîmnic, Lațco, Oncea al lui Ștefan, Buda, Voico, Ivan fratele lui Hacico, Stoica Gallauov, Oprea fiul lui Gherghe și Stoica fiul lui Ștefan. DRH. I, 316 și 411–412. Aici Once ștefina trebuie tradus „Oncea al lui Stefin” nu „Stef”, cum este în această ultimă ediție.

²⁵ Martori amintiți în hrisovul pentru mănăstirea Iezur: Oncea de la Rîmnic, Stefin, Lațco, j. Oprea, Stoica și alt Stoica sluga pîrcălabului, Hrisa, Tatul și Bănilă.

²⁶ Donația Craioveștilor pentru Bistrița are martori pe toți cei 12 pîrgari din Rîmnic: protopopul Dragomir, popa Stepan, Bănilă, Stefin, Toroc, Sarchiz, Carahet, Stoica al lui Stefonia, Stoica al lui Galian, Oprea al lui Gherghe, Tatul al lui Ianul, Buda și Radul al lui Ivanco. Acesta e actul cunoscut și de Ioan Bogdan cu ajutorul căruia a datat scrisoarea lui Stefin județul.

²⁷ Silvin Dragomir, *Documente nouă privitoare la relațiile Tării Românești cu Sibiul în secolul XV și XVI*, „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, IV (1926–1927), Cluj, p. 38–39.

Sigiliul orașului. Apariția sigiliului, unul dintre cele mai vechi sigili orășenești din Tara Românească, merită să fie subliniată. În 1902 Ioan Bogdan semnală existența sigiliului lui Stefin, județul orașului Rîmnic, a cărui figură și legendă cu totul sterse nu le putea distinge²¹. Scrisoarea care-l purta, el o atribuia județului Stefin din Rîmnicul Vîlcei și o data cu anul 1506 după un Stefin martor în actul de danie al Craioveștilor către mănăstirea Bistrița, intuiție care se dovedește justă. În adevăr, verificând pe orig

1500 un Stefin figurează și în socotelile Sibiului²⁸. Din toate acestea se deduce că Stefin era om în vîrstă, cu o îndelungată activitate politică și comercială.

Rîmnicul oraș de reședință domnească. Rîmnicul nu a fost ocolit de domnii cei vechi. După Argeș, care era însăși capitala țării și după Cîmpulung, reședință domnească de refugiu, în ordinea cronologică a mărturisitorice, Rîmnicul este al treilea tîrg vizitat de domni, uneori cu sedere mai îndelungată.

Cel dintîi domn a fost Mircea cel Bătrân, căruia i-a plăcut peisajul vilcean și pe care l-a ales să-i fie loc pentru odihnă de veci la Nucet sau Cozia. Poate că pe aici să fi avut și moșii părintești în curțile cărora își va fi petrecut copilăria și adolescența lui fugoasă.

Și alți domni au avut Rîmnicul în itinerariile lor. Aci a venit și Radu cel Frumos, cum ne-o arată un hrisov din februarie 1551, cînd se spune că 24 de boieri „au jurat la Rîmnic înaintea lui Radul voievod cel Frumos”. Pe urmă, la 5 septembrie 1487, a venit aci Vlad Călugărul, probabil să-și vadă rudele sîrbești adăpostite în aceste părți. Așa vă face și Neagoe Basarab²⁹.

Dar Rîmnicul a fost și scena unei tragedii domnești: Neagoe vornicul și Drăgan postelnicul, ridicîndu-se împotriva domnului lor Radu de la Afumați, l-au fugărit și l-au ajuns aici, pe el și pe fiul său, și „i-au tăiat capul și lui și fie-său Vlad vodă, și-au perit amîndoi în oraș în Rîmnic”, cum spune cronica³⁰. De „Radul cel perit la Rîmnic” adesea vor aminti și hrisoavele ulterioare³¹.

Radu Paisie în luna mai 1543, a stat și el mai multe zile la Ocnele Mari și la Rîmnic. Poate pentru odihnă sau pentru căutarca sănătății. să va face și Pătrașco Voievod care căuta un aer mai bun pentru suferința sa și unde îl cercetează un medic sibian, însă fără a-l putea întâadui³² căci moare aci la 26 decembrie 1557, fiind apoi dus și îngropat la mănăstirea Dealul³³.

²⁸ Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Hermannstadt und der Sächsischen Nation, I, Sibiu 1880 (Quellen zur Geschichte Siebenbürgens aus Sächsischen Archiven), p. 280; Steffina.

²⁹ Autelian Sacerdoteanu, *Sfatul domnesc și sigiliile din timpul domniei lui Neagoe Basarab (1512–1521)*, „Romanoslavica”, X (1964), p. 425.

³⁰ Istoria Țării Românești, ed. C. Grecescu și Dan Simionescu, București 1960, p. 46. Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Românești*, ed. C. Grecescu, București 1963, p. 43, precizează că boierii ucigași „l-au ajuns la Rîmnicul de sus”.

³¹ Ca la 18 aprilie 1531 și va continua un secol.

³² N. Iorga în Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, XI, București 1900, p. VIII. La 28 iunie 1557 sibienii trimis pe Anton „ad wayvodam Petrasco ad Rymnyk pro reconcilianda bona vicinia” și „doctorem medicine intromitti”, după socotelile Sibiului: Hurmuzaki-Iorga, XI, p. 868. Itinerariul domnesc arată că în mai era la Tîrgoviște, la 4 iulie la Drăgoiești, la 17 la Pitești, la 25 la Brîncoveni. Din Rîmnic Pătrașco nu emite nici un document iar ultimul emis de el este dat din București la 20 noiembrie 1557. La 3 ianuarie 1558 se știa la Brașov de moartea lui printr-o slugă a vornicului Țării Românești, iar la 4 ianuarie venise și „quidam doctor” care fusese trimis la voievod, după socotelile Brașovului, Hurmuzaki-Iorga, XI, p. 797. Amintim că Pătrașco a avut o soră Cîrstina, iar unul din fii ei se numea Badea. N. Iorga, *Studii și documente*, V, București, 1903, p. 433–434, document din colecția Em. Bibescu. Cf. și *Documente privind istoria României*, B. Țara Românească, Veacul XVI, vol. V, p. 297–299.

³³ N. Iorga, *Inscriptii din bisericile României*, I, București 1905, p. 101.

Înfrînt la Curtea de Argeș prin Rîmnic și-a croit ultimul drum prin țara sa și Mihai Viteazul, fiul lui Pătrașcu, plecat în pribegie dar năzuind în sprijinul împăratului de la Praga, sprijin care a făcut ca „trupul lui cel frumos ca un copac” să cadă la Turda unde „și rămase trupul gol în pulbere aruncat”, cum spune cronică³⁴.

Legături cu mănăstirile și satele vecine. Căile de comunicație amintite mai înainte încă de la început legau orașul cu numeroase centre de cultură și de viață religioasă, cum și cu satele vecine. În sus era mănăstirea Cozia a lui Mircea cel Bătrân, neegalată podoabă a Oltului; la vest era Arhanghelul atestat la 11 decembrie 1535³⁵, însă în această parte mai interesantă este pitoreasca mănăstire Iezerul zisă și Cheia, amintită documentar la 1501. Aceasta era însă mai veche după cum arată pomelnicul și arhitectura ansamblului³⁶. În jos Govora, cu origine din secolul al XIV-lea, punct strategic dominant al largei văi a Buneștilor³⁷. Peste Olt era Cornetul zis și Perivoli (Grădina) atestată la 1510—1516. Era lîngă Valea Rea la Voinigesti spre Fețeni și a dispărut printre-o prăbușire de teren. Mai departe, pe un drum se afla Cotmeana, pe altul Curtea de Argeș. Desigur, viața socială a Rîmnicului se completează și cu a acestor centre culturale.

Unele din aceste mănăstiri aveau averi în Rîmnic, mori, vaduri de mori, case, seliști de case, alte acareturi și ocine. Acestea erau administrate prin așa-zisele metoace. Cel dintâi care apare documentar este al Coziei, la Înălăști. Govora are metoc „la marginea rîului despre oraș, despre Rîmnic”, cum spune un document din 16 martie 1626. Trebuie să presupunem vechimea metocului o dată cu obținerea morii, deci de pe vremea lui Vlad Dracul. Mai tîrziu acestea se înmulțesc.

Însă existența orașului Rîmnic implică și existența unor sate vecine necesare subsistenței sale. Documentar pînă în secolul al XVI-lea apar destul de multe care sunt și pînă astăzi în ființă. Amintim pe cele aflate pe o rază de zece kilometri deși în piața orașului apar producători și mai de departe.

Pe Olt în sus apar mai întîi Bogdănești și Luncianii la 8 ianuarie 1392, ca sate ale Coziei³⁸, iar mai pe urmă și Bujorenii³⁹ și Oltenii, la 1436, dar aici vor avea ocine și boieri și țărani⁴⁰. La Olteni în 1586 era un metoc și

³⁴ *Istoria Țării Românești*, ed. cit., p. 82.

³⁵ Popular se zice Aranghel, formă împrumutată de la hramul bisericii Sf. arhanghel Mihail și Gavril.

³⁶ A. Sacerdoteanu. *Pomelnicul mănăstirii Iezerul*, „Mitropolia Olteniei”, XIV (1962), nr. 7—9, p. 527—544, unde între cititori se identifică și Mircea cel Bătrân. Documente privitoare la Iezer sunt și la Șerban Răzeșul, *Despre mitropolitul Ignatie Strâbul*, „Biserica Ortodoxă Română”, LXXVIII (1960), nr. 11—12, p. 1074—1077.

³⁷ A. Sacerdoteanu. *Satul și mănăstirea Cerneți*, „Mitropolia Olteniei” XIII (1961), nr. 1—4, p. 50—70. Ideem. *Pomelnicul mănăstirii Govora*, ibid. nr. 10—12, p. 789—823.

³⁸ Bogdăneștii și Luncianii.

³⁹ Bojucinii (1436). Ocina lui jupan Stoica mare paharnic (1540 oct. 13), via lui jupan Oprea vornic (1543 mai 25), a lui Ștefan logofăt (1572 martie 13), a lui Sarchiz (1578 mai 22) și alții, între care și episcopia.

⁴⁰ Olténii (1436). Metoc și curte (26 iunie 1586) iar apoi mănăstire (4 august 1590).

o curte. Probabil că episcopul apoi mitropolitul Mihail din metoc va face aci mănăstire.

Spre amiazăzi Troianul apare încă din 1392 ca nume de hotar, „pînă la Troian”, ceea ce este de reținut pentru frecvența topicului⁴¹. Însă mai departe este Copăcelul atestat documentar la 1496, prin via mănăstirii Govora aflată în hotarul satului și cumpărată de la Oprea, Ivanco și Radul „fii Bănesei”. Dar mănăstirea avea vii în Copăcel încă din vremea lui Vlad Dracul⁴²; apoi vor avea ocine și alții, între care Gheorghe Pribagul și boierii Rudeni.

La 16 martie 1494 apare și mănăstirea Bistrița ca stăpînind satul Plăvicieni pe Șaoș și o vie la Căzănești⁴³, iar Stolnicenii la Olt la 22 martie 1497 era pe jumătate al Govorii⁴⁴. Pe la 1511 în hotar cu Copăcelu la Căzănești, mănăstirea Cotmeana avea satul Cacaleți.

Pe apa Rîmnicului, Iaroslăveștii sunt amintiți la 1527, posesiunea lui Vlad și a lui Iarciul, dar Vlad căzînd prădălică partea lui, ea se dă lui jupan Radul Goran spătar și fratrei său Albul. Aci va fi moară și dîrstă⁴⁵. De Vlădești se face mențiune la 11 decembrie 1535.

Peste Olt este vorba de Voinigesti, în fața Rîmnicului, documentat la 12 aprilie 1506, în timp ce satul Valea Rea e menționat la 8 septembrie 1510.

Deasupra tuturor acestor vecinătăți se aşează Ocnele Mari cu satele sale, care contează ca aparținând orașului Rîmnic⁴⁶. În adevăr, adesea ocnenii sunt prezenți în afacerile orașului și ale orășenilor.

În zona amintită mai sunt și alte sate pe care noi le cunoaștem acum, dar despre ele nu avem încă vechi mărturii scrise. Și aceasta poate proveni din două motive: ori sunt sate moșnenesci oare și-au putut păstra libertatea mai multă vreme, cum cred că e cazul cu Buda, Dosul și Păușeștii—Măglași, ori s-au format mai tîrziu prin roire, ca Ostroveni, sau prin slobozie ca Rîureni.

Toate drumurile acestor sate duceau la Rîmnic.

Ocupațiile rîmnicenilor. Orașul, mănăstirile, satele nu existau în sine, ci pentru viață care pulsa intens în ele. Oamenii de pe vremuri au dispărut

⁴¹ La 8 ian. 1392: do Troiana; mai apare la 10 ian. 1519: via de la Troian.

⁴² Ot hotar Kopăcelu (14 april 1496). La 1 august același an mănăstirea are pe lingă via cumpărată de la Oprea din Rîmnic, alta „bătrînă” din timpul lui Vlad Dracul (1436–1446), bunicul lui Radu cel Mare, iar alta cumpărată de la fiii lui popa Alexe. Dar popa Alexe din Argeș vînduse el însuși la 11 sept. 1489 o vie mănăstirii Govora „lingă via sfintei mănăstiri”, adică cea dată de Vlad Dracul. Deci satul există la acea dată.

⁴³ Plaviciau na Șaoșu și edin vinograd ot Kăzănești. La 1497–1498 Șoașu apare ca moșie a Bistriței.

⁴⁴ Stolnicianii po Olt.

⁴⁵ Radul Goran a căpătat-o cu dreaptă sinjbă și se înfrâște cu Iarciul (19 iulie 1527). La 22 iunie 1604 Panait are un vad de moară iar Stoica o dîrstă.

⁴⁶ Într-un hrisov din 29 iulie 1497 domnul spune că dă anual mănăstirii Tismana, „cîte două care de sare din Ocnele de la Rîmnic” (od Oknah ot Ribnik), un car de sare măruntă (drobna) cît va putea lua și al doilea car de 400 bolovani (Krușet y). În DRH. I, 450 (Krușetu e greșală de tipar (!).

în anonimatul morții și demografic nu putem să ști că au fost. Numai pentru puțini izvoarele istorice ne dă nume și fapte. Pe aceștia îi putem scoate din uitarc și ei ne ajută astfel la învierea istoriei locale. Cu toată puținătatea informației pentru partea mai veche, totuși această istorie e impresionantă.

Locuitorii târgului manifestau diverse înclinații lucrative și spirituale. Mărturiile documentare ne ajută să cunoaștem multe din activitățile rîmnicenilor, care pun o notă specifică viații lor cotidiene.

Agricultura. Este clar că pentru mulți rîmniceni agricultura era ocupație principală, foarte veche și destul de răspândită încă din vremi adânci. Despre aceasta nu e nevoie să stăruim: fiecare orașean avea o moșie, mai aproape sau mai departe de vatra orașului, care producea cele necesare gospodăriei⁴⁷. E vorba de un fenomen obișnuit orașelor și târgurilor noastre. Interesant este însă, având în vedere regiunea, că se ocupau destul de intens și cu cultura viței de vie din care dădeau un apreciabil vinării domnesc.

Ce producție de vin putea avea Rîmnicul din al cărui vinării domnesc, mai târziu numit otașina, se dăruia și mănăstirilor? Se știe că acesta era a zecea parte din produs⁴⁸. Cât vin produceau orașenii ne-o spune un hrisov din 1 august 1496, care arată că vinăriul domnesc al orașului era de „două butoaie de cîte 100 de vedre“. Deci se produceau la 2 000 vedre de vin. În realitate producția era mai mare căci feudalii laici și bisericești nu aveau asemenea obligații pentru numeroasele lor vii⁴⁹, care rămîneau numai pentru producătorii direcți.

De atunci și pînă astăzi rîmnicenii, de baștină sau veniți din toate zările, nu au încetat să fie ampelofili, iar unii poate sănem și astăzi ampedulosini.

Comerțul. Producția agricolă satisfăcea nevoile locale iar surplusul a dat naștere pieței interne, a cărei existență aici se pierde în negura vremurilor. Se știe că apariția târgurilor, vorbind pe plan național, accelerează formarea pieței interne și înlesnește comerțul de import, de export și de tranzit. Lăsind la o parte Transilvania, unde orașele și târgurile se dezvoltă mai devreme, vedem că și în Moldova și Țara Românească în secolul al XV-lea comerțul este în plin avînt și capătă amploare în secolul următor, cînd relațiile directe ale Transilvaniei cu Peninsula Balcanică și Răsăritul sunt stînjene de războaiele purtate de imperiali cu turci. În această situație se dezvoltă și comerțul rîmnicenilor.

Mai documentat este comerțul rîmnicenilor cu Sibiul și cu Brașovul. Ni s-au păstrat unele socoteli ale acestor orașe, uneori arătînd valoarea

⁴⁷ După cum se vede din ocinile pe care le aveau în ocolul orașului și în satele vecine.

⁴⁸ V. Costache I., P. P. Panaitescu și A. Cazacu, *Viața feudală în Țara Românească și Moldova*, București 1957, p. 366–367.

⁴⁹ De aceea nu trebuie să ne surprindă faptul că la 16 sept. 1440 ieromonahul Dorotei cumpără de la 6 vinzători un loc de mănăstire la Licura cu 300 vedre de vin, care echivalează cu vinăriul domnesc pe mai mult de 15 ani. Probabil că el n-a produs acest vin numai în hotarul Rimnicului sau numai într-un an, dar e cert că l-a avut de l-a putut schimba în pămînt. Nu știm cărei pături sociale și apartinea acest ieromonah Dorotei dar e foarte probabil să fi fost boier mare stăpin de moșii.

mărfii importate sau taxa (vigesimală) plătită, care ne ajută și ea să evaluăm marfa. Astfel în 1503 cinci negustori din Rimnic importă de la Brașov marfă în valoare de 267 florini plătind taxa de 13 florini și 14 aspri⁵⁰. În anul 1530–1531 sunt 19 negustori care în 37 transporturi aduc mărfă de 26 florini plătind taxe în valoare de 13 florini și 38 aspri⁵¹.

Sunt alții negustori arătași pe nume dar în ediția socotelor valoarea mărfuii e dată numai global. Între 1500 și 1545 sunt peste 70 de negustori în relații cu Sibiul și Brașovul. Mulți au nume obișnuite în Rimnic, dar unii arătași și origini străine ca de pildă aromâna (Igun, Mușa, Topa), armeană (Carabet, Mesirob, Sarchiz, Tatul), sîrbă (Stepca, Stepan), ungără (Coloman, Șandor, Șimon) și ebraică (Thobbiass)⁵².

⁵⁰ Iată tabelul lor după *Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen I–III*, Brașov 1886–1896 (*Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Kronstadt*): Neagomir importă de 28 florini plătind taxa de 1 fl. și 20 aspri. Buda 35 fl. taxa 1 fl. și 37 as. Stan 68 fl. taxa 3 fl. și 19 as. Oprea 64 fl. taxa 3 fl. și 9 as. Mușat 72 fl. taxa 3 fl. și 29 as.

⁵¹ Tabel după *Quellen* în ordinea cronologică a primului transport dînd în paranteză taxa plătită: Stanciu 6 fl. (15 aspri). Matei 6 fl. (15 as.). Dragomir 7 fl. (17 $\frac{1}{2}$ as.) – 9 fl. (22 as.). Stoican 6 fl. (15 as.) – 6 fl. (15 as.) – 6 fl. (15 as.) – 6 fl. (15 as.). Potro (Poitru) 6 fl. (15 as.) – 7 fl. (17 as.) – 7 fl. (17 as.). Opre 6 fl. (15 as.) – 6 fl. (15 as.) – 8 fl. (20 as.). Gherghe 6 fl. (15 as.). Dumitru 10 fl. (25 as.) – 10 fl. (25 as.) – 8 fl. (20 as.) – 10 fl. (25 as.) – 8 fl. (20 as.) – 6 fl. (15 as.) – 7 fl. (17 as.). Maican 8 fl. (20 as.). Stan 10 fl. (25 as.) – 10 fl. (25 as.) – 8 fl. (20 as.) – 6 fl. (15 as.). Andrei 10 fl. (25 as.). Bogdan 8 fl. (20 as.) – 6 fl. (15 as.). Todor 8 fl. (20 as.). Pirvul 8 fl. (20 as.). Șandor 6 fl. (15 as.). Radul 6 fl. (15 as.). Șerban 6 fl. (15 as.). Maine 6 fl. (15 as.). Crăciun (6 fl. (15 as.).

⁵² Culegem aici numele lor, în paranteze forma din original, spre a servi și altor cercetări; anul 1500–1501 arată relațiile cu Sibiul: Albul (Alb 1500–1; Alboi 1542–43). – Albuș (Albusch 1542; Albwussa 1545). – Andrei (Andrij 1530; Andreas 1542). – Aradul (Aradwl 1500). – Badea (Bada 1500). – Bancea (Bancza 1500). – Bogdan (1500–1, 1530) – Bude (Bwda 1500; Bude 1503). – Cair (Cayra 1500). – Carabet (Ka- 1500–1). – Coloman (Colloman 1500–1). – Costandine (1543). – Costea (Costa 1542). – Crăciun (Craczün 1542, Kraytschun 1542, 1545). – Dimitre (Demeter 1500; Dymytro 1529–30; Dimitre 1530; Demitrw 1542, 1543, 1545). – Dobre (Dobra, Dobro, Dobruta 1500). – Dragomir (1500, 1530, 1542–43). – Gaicul (Gaykul 1543). – Gherghe (Gergel 1500, Gerge 1530, 1542–43). – Ghin (Gün, Jün 1542, Jüne 1543). – Ghioace (Gywatsch 1543). – Iacob (1542–43). – Igun (Igwn 1543, Igün 1545). – Ilie (Helias 1500). – Ion (1543). – Iorgu (Ierg 1545). – Iornis (1500). – Iuga (1500). – Ivan (Yvan 1500, Iwan 1542, Gywan 1545). – Ivașco (Iwasch, Iwaschko 1542–43). – Lazar (1543). – Lipșe (Lipszy 1500–1, Lupsche 1543). – Lupe (1543). – Maiican (Mayckan 1530). – Manoil (Manile 1500). – Marco (Marcko 1543). – Matei (Mathe 1530). – Mestrob (Me-, Ma- 1529–30). – Micle (Mickla 1500). – Mihai (Myhay 1542, Myhele 1543, 1545). – Mihnea (Myhne 1542). – Mircea (Myrtsche 1545). – Mitre (1529–30, Mytre 1545). – Miine (Mayne 1530). – Mușa (Musche 1543). – Mușat (Mwschad 1503). – Nagomir (1500, 1503). – Neacșul (Nagschul 1529–30). – Nicolae (Nicla, Nicolans 1500). – Nicula (Nicole, Nyckulo 1542, Nyckula 1543). – Oprea (Opra 1500–1, Oprea 1503, Opre 1530, Opra 1542–43, 1545). – Petru (Petro 1530, Poitrw 1542–43, 1545, Peter 1543). – Pirvul (Purvul 1530). – Radisla (-law 1500–1). – Radul (1529–30, 1542–43, 1545). – Roman (1545). – Sarchiz (Sarkys 1500–1, Zartkyss 1543, 1545). – Stan (1500, Sthan, 1503, Ztan 1529–30, Stan 1530, 1542–43, 1545). – Stanciu (Stanczul 1500–1, Stanschul 1530, Stansul 1542–43). – Stanciu major (Stanschul major 1545). – Steffan 1500–1). – Stefin (Steffina (1500). – Stepan (1542, 1545). – Stepca (Ztepka 1529–30). – Stoian (Stoyan 1500, Ztogan 1543). – Șandor (Schandor 1530). – Șerban (Scherban 1529–30, Schorban 1530, 1542–43). – Șimon (Schymon 1542, Szymon 1545). – Schyanan (1543). – Tatul (1500–1). – Thobiass (1545). – Todor (1530). – Topa (1500). – Unș sau Once (Wnsch 1500). – Vladul (Wla- 1500–1, 1542–43). – Vodă (Vwda 1500–1). – Voico (Woykul, Woyko 1542–43, 1545).

Pentru anii 1503—1554, cu multe goluri în socotelile publicate, în raport cu alte orașe ale țării, comerțul Rîmnicului valoric este mai mic fiind de 7843 florini, aproape 27,5 kilograme aur. Totuși Curtea de Argeș (6964 fl.), Cetatea de Floci (6938 fl.) și Slatina (2269 fl.) rămân în urma lui. Explicația stă în faptul că prin aceste orașe comerțul de tranzit era mai redus față de orașele așezate pe marile drumuri de comerț⁵³.

Toate acestea ne fac să spunem că la Rîmnic era o piață dezvoltată care, cum arată și natura mărfuii, făcea viața plăcută.

Dar comerțul acesta nu mergea totdeauna liniștit: ori unii ori alții nu-și plăteau uneori datoriile. De aici rezultau diferențe și corespondență de toate felurile, recurgindu-se cîteodată la represalii care provocau un adevărat război vamal. Astfel Radu cel Mare scrie odată sibienilor că unii de alii au datorii către „săracii” din Rîmnic și nu vor să le plătească niște „mărfuri drepte” și-i amenință cu represalii urmînd a lua acele mărfuri de la „oamenii voștri”⁵⁴. Mai domol scrie tot el și brașovenilor pentru fețiorul lui Hacic din Rîmnic care dăduse marfă lui Hanăș Blume, arătînd că acesta a plătit marfa aceea pe care o luase de la un evreu și nu poate rămîne pagubaș⁵⁵. Cam în același vreme județul și pîrgarii din orașul Rîmnic arată sibienilor că Bogdan Hancov și-a plătit datoria sa către jupan Benedict⁵⁶. Deci să nu se ia măsuri nepotrivite, care ar putea strica prietenia.

Bogată și colorată este corespondența lui Neagoe Basarab cu Sibiul tot în chestii neguțătoarești. O dată el scrie că lui Tatul și Sarchiz, negustori și pîrgari din orașul Rîmnic, le-au luat marfă de 200 ducați galbeni pentru datoria lui Stefin, fără să procedeze cum este cuvenit. Să le lase marfa că datoria, dacă este, se va plăti după lege⁵⁷. Apoi, la plîngerea lui Sarchiz, Stanciu, Oprea și Stan, domnul intervinie din nou în chestia lui Stefin și cere ca aşa-zisul pagubaș sibian, Agăt Hanăș, să vină la judecată unde i se va face dreptate iar oamenii drepti să nu fie supărăți⁵⁸. Între timp se vede că acest Stefin se călugărise, căci același domn arată că o slugă a lui Agăt Hanăș a venit la judecată dar n-a vrut să-i dea călugărului Stefin lege 12

⁵³ Radu Manolescu, *Comerțul Țării Românești și Moldovei cu Brașovul (secolele XIV—XVI)*, București, 1965, după care alcătuim alăturatul tabel comparativ (v. planșă). Cp. și Radu Manolescu, *Relațiile comerciale ale Țării Românești cu Sibiul la începutul veacului al XVI-lea*, „Analele Univ. C. I. Parhon București”, Seria Științe sociale. Istorie nr. 5 (1956) p. 207—258. I dem., *Schimbul de mărfuri dintre Țara Românească și Brașov în prima jumătate a secolului al XVI-lea*, „Studii și materiale de istorie medie”, I, București 1957 p. 117—204. I dem., *Le rôle commercial de la ville de Brașov dans le sud-est de l'Europe au XVI-siecle*, „Nouvelles études d'histoire”, II, 1960 p. 207—220.

⁵⁴ P. P. Panaitescu, *Documente slavo-române din Sibiul (1470—1653)*, București 1938, p. 16: Siromahom ot Rîbnie ... șto mu sut pravi komati.

⁵⁵ I. Bogdan, *Regeste*, p. 136—137. I dem., *Relații*, I, p. 234. Gr. Tocilescu, ⁵³⁴ documente, p. 192—193 (nr. 201): Radu cel Mare (1496—1507) scrie brașovenilor pentru datoria pe care Hanăș Blume din Brașov o are la „săracul” (siromahu) fețiorul lui Hacicu de la Rîmnic (Hacikov ot Rîbnik), că și el a plătit marfa pe care o luase de la un evreu (Evreinu).

⁵⁶ S. Dragomir, *Relațiile cu Sibiul*, p. 74—75.

⁵⁷ I dem., op. cit., p. 34—36.

⁵⁸ I dem., p. 38—39.

TABEL COMPARATIV

PRIVIND COMERTUL TIRGURILOR SI ORASELOR PRINCIPALE DIN TARA ROMANEASCA CU BRASOVUL

ANUL	RIMNICU-VILCEA	BUCHARESTI			BUZAU			CIMPULUNG			CURTEA DE ARGEȘ			PITEȘTI			TIROGOVISTE			TOTAL				
		VALOARE AS.	P.	TR.	VALOARE AS.	P.	TR.	VALOARE AS.	P.	TR.	VALOARE AS.	P.	TR.	VALOARE AS.	P.	TR.	VALOARE AS.	P.	TR.	VALOARE AS.	P.	TR.		
I 1503	13.350	5	5	182.823	10	15	217.550	34	61	1070.511	37	73	5.300	5	5	24.660	8	12	560.777	37	67	2.074.971	136	238
II 1529-1530	16.300	22	44	30.150	17	57	36.080	20	49	62.805	24	39	14.200	14	29	82.595	15	33	73.810	22	53	318.340	134	304
III 1542	36.450	29	73	98.990	33	98	210.950	27	109	726.150	68	259	21.150	13	23	107.158	36	114	1.122.440	55	194	2.323.288	261	870
IV 1543	31.400	33	61	76.550	27	80	280.345	31	139	799.115	84	344	16.300	21	29	251.900	41	130	695.965	54	207	2.145.655	291	900
V 1545	18.050	27	42	72.445	18	71	197.460	42	160	471.675	92	410	14.240	19	36	77.600	25	72	400.320	57	219	1.251.790	280	1009
VI 1546	24.190	28	53	56.410	21	58	240.060	47	170	502.720	97	483	19.740	14	26	174.785	23	63	240.580	39	163	1.258.485	259	1015
VII 1547	26.200	31	60	60.280	20	66	254.070	43	179	552.950	115	618	12.590	16	29	261.100	37	100	331.895	51	190	1.492.085	316	1242
VIII 1548	53.470	3	3	69.600	8	9	82.660	23	42	527.120	53	145	66.740	7	8	105.920	7	9	275.625	37	73	1.182.135	130	289
IX 1549	1.1.240	21	33	115.990	32	83	156.380	43	199	730.560	111	623	31.020	26	60	253.120	35	80	275.480	44	151	1.595.090	312	1169
X 1550	21.600	22	52	160.990	38	121	180.130	46	156	728.140	102	485	51.790	38	88	253.140	33	112	162.910	45	144	1.558.700	324	1158
XI 1551	8.650	12	22	52.130	28	76	78.540	37	91	92.310	66	224	36.440	32	48	43.350	32	82	53.390	29	66	372.410	236	609
XII 1554	126.230	28	82	118.510	32	93	289.580	42	159	460.740	91	405	58.410	36	82	316.960	34	107	327.100	45	141	1.677.630	308	1069
-	392.130	264	530	1.101.860	284	827	2214.505	435	1454	6.726.596	940	4108	348.220	241	461	1953.968	326	914	4.520.292	515	1608	17.257.579	3005	9902

Recapitularea pe lărg în ordinea valorică

Locație	Valoare AS.	P.	Tr.
1 Cimpulung	6.726.596	940	4108
2 Tirogoviste	4.520.292	515	1668
3 Tigrisor	3.064.490	520	1564
4 Ghergila	2.262.801	387	1002
5 Buzau	2.214.505	435	1454
6 Pitești	1.953.968	326	914
7 București	1.101.868	284	827
8 Braila	916.530	271	591
9 Rimnicu-Vilcea	392.130	264	530
10 Curtea de Argeș	348.220	241	461
11 Orasul de Piată	346.915	113	200
12 Slatina	113.490	43	71

OBSERVATIE:

AS = Aspri

P = participanți la negații

TR = transporturi de marfă

50 aspri = 1 florin

100 dinari = 1 florin

1 florin = 3,5 gr.

călugări; deci a rămas de lege iar ei să lase liberă marfa reținută pe nedrept de la alt om al său⁵⁹. Acest Stefin este însuși Stefin județul.

Mai interesantă decât toate este intervenția lui Neagoe voievod pentru Bogdan din Rîmnic, care fiind dator către un sibian, aceștiia recourseseră la represalii drastice. Pentru omul din orașul Rîmnic care zăcea în temnița Sibiului, intervenise și Oprea vistier cerind să fie liberat⁶⁰.

Războiul vamal continuă și sub Vlad Vîntilă. Sibienii s-au plâns domnului că „slugile domniei mele din Rîmnic” le-au luat zece boi, iar el le răspunde că în adevăr le-au luat fiindcă n-au plătit vama și au fugit, iar legea spune că „cine va fugi cu vama” de-i va prinde „să i se ia marfa sau toată avereia”⁶¹.

În aceeași vreme ne provocăm și la apariția unor adevărate convenții comerciale pe care le încheie rîmnicenii. Prin una, Dumitru, atestat prin anii 1529—1545, și Voicul, atestat în 1542—1545, amândoi din Rîmnic, se învoiesc cu Iacov, Tămaș și Miha din Brașov să le ducă 40 de maje de lînă pentru 8 florini și jumătate maja, cu clauza că „de nu se vor ține de cuvînt să pue 40 florini”⁶², prin a doua, Iacov și Voicul din Rîmnic se învoiesc cu brașovenii Matei și Andreiaș să le ducă 100 maje de lînă pentru 8 florini și 12 aspri maja, iar aspri buni” (penez) precizează ei⁶³.

Mai tîrziu există o scrisoare care se referă la importul de grâu. Anume la 9 ianuarie 1576 Alexandru Voievod scrie sibienilor să lase să treacă în țară 500 găleți de grâu, pe care le-a cumpărat Mihail episcopul de Rîmnic⁶⁴. Probabil ca urmare a foamei care a tulburat domnia acestui voievod.

Așadar comerțul rîmnicenilor a fost foarte activ și el a făcut să fie cu vremea și mai activ, cum vor arăta timpurile următoare.

Morăritul. Morăritul este o industrie importantă în feudalism și aparține domniei care, ca imunitate, o poate acorda și bisericii sau boierimii. În Rîmnic morăritul își are istoria suficient de documentată⁶⁵.

Cele dintîi mori au fost fără îndoială ale domniei și foloseau apa rîului Rîmnic ca și a Oltului. Domnia avea aci cam zece mori din care rînd pe rînd face danii mănăstirilor. Aceasta înseamnă că încă de pe atunci orașul avea o populație cel puțin egală cu a zece sate.

⁵⁹ I dem., p. 37—38.

⁶⁰ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 24—25. Cf. A. Sacerdoteanu, *Sfatul domnesc*, p. 417 și 425.

⁶¹ S. Dragomir, *Relațiile cu Sibiul*, p. 49—50: slug gospodstva mi ot Rîmnic ... da im se uzimat marhu ili dobitok sve,

⁶² Gr. G. Tocilescu, 534 documente, p. 460 (nr. 460); legămintul este scris pe românește: și iar de nu se vor ține de cuvîntu să pue M. fr.

⁶³ I dem., *ibid.*, p. 460 (nr. 461):

⁶⁴ P. P. Panaitescu, *Documente slavo române*, p. 36—37: iepiskopu Mihail ot Rîmnik

⁶⁵ A. Sacerdoteanu, *Moara din Rîmnic a mânăstirii Govora*, „Mitropolia Olteniei”, XV (1963), nr. 5—6, p. 371—390. Alte documente relative la morile din Rîmnic la A. Sacerdoteanu, *Arhimandritul Vasile Tismăneanu și mitropolitul Teodosie*, *ibid.* nr. 7—8, p. 546—567.

Mănăstirea Cozia capătă de la Dan I voievod o moară la Rîmnic, o altă i-o va da Mircea cel Bătrân, pentru ca sub Radul Praznaglava să ajungă și avea 5, iar la 1580 va mai avea încă 4 mori.

Mănăstirii Govora la 1 august 1496 i se confirmă stăpînirea peste o moară la Rîmnic, dăruită de Vlad Dracul (1436—1446) și care, după localizarea lui Neagoe Basarab, era „unde se împreună hotarul orășenilor cu Ulița lui Oprea”. Neagoe Basarab adaugă încă două mori „într-o casă” în fața orașului, făcute de el și dăruite mănăstirii. La 15 aprilie 1635 mănăstirea mai avea încă prima moară, în Ulița.

Mănăstirea Cornet de lîngă Valea Rea, înainte de 1 septembrie 1517, căpătase de la jupan Stanciu logofăt o moară la Olt în fața Voinigescilor.

Ultima mănăstire posesoare de moară este Iezerul, căreia Pătrașco voievod i-o dăruieste în anul 1566.

Patru mănăstiri importante din cele patru părți ale orașului, au astfel prezență continuă în Rîmnic prin interesele lor economice.

Nu putem crede că în această vreme nu vor fi fost și alte mori boierești în afara de cele amintite, dar documentele cunoscute pînă acum nu le atestă. În schimb, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea înainte, morile boierești sunt frecvente în timp ce domnia nu mai are niciuna. De altfel acum nici morăritul nu mai este un privilegiu domnesc, îscindându-se în schimb o teribilă conurență între stăpînii de mori, episcopia, mănăstirile, boierii, preotii și negustorii. Dar acestea le lăsăm deocamdată la o parte.

Fabrica de hîrtie. Nu putem trece cu vederea că rîmnicenii au avut cea dintâi fabrică de hîrtie din Țara Românească.

Față de discuția destul de largă cu privire la localizarea „morii de hîrtie” a lui Matei Basarab aduc acum informația că, fără umbră de îndoială, ea era pe iazul morilor lîngă biserică Sfîntul Gheorghe, că a luat naștere din inițiativa boierilor Rudeni înainte de anul 1643. Aceștia au dăruit-o apoi mitropolitului Varlaam să fie a mănăstirii Fedeleșoiului și că activitatea ei a început puțin înainte de anul 1708⁶⁶.

Tiparul. Între vechile centre tipografice din țară, Vilcea ocupă un loc însemnat chiar dacă lăsăm la o parte discuția cu privire la locul unde a tipărit Macarie celebrul său Liturghier din 1508, propus de unii a fi la Bistrița sau la Govora. Cert este că la Govora a fost tipografie pe vremea lui Matei Basarab. După aceea a fost tipografie de lungă durată, inițiată de Antim Ivireanul abia venit episcop al Rîmnicului și care a tipărit numeroase și variate cărți⁶⁷. Este normal că în aceste tipografii să fi lucrat și să se fi format meșteri îscusiți și dintre rîmniceni⁶⁸.

Culegători de aur. Se știe că apa Oltului era bogată în nisip aurifer care se culegea din timpuri străvechi căci încă pe la 1500 se vorbește de

⁶⁶ A. Sacerdoteanu, *Fabrica de hîrtie din Rîmnicul Vilcea în secolul al XVII-lea* (în acest volum).

⁶⁷ A. Sacerdoteanu, *Tipografia episcopală Rîmnicului (1705—1825)*, „Mitropolia Olteniei” XII (1960), nr. 5—6, p. 291—349.

⁶⁸ Întîlnim și tipografi sîrbi ca Ștefan de la Ohrida și Ioan Svetagorețul „din Bosnia”, ca și din alte părți, dintre care unii erau șezaitori în Rîmnic.

„spălătorii de aur de la Rîmnic⁶⁹“. Era o sursă de cîștig la care contribuția de seamă o aduceau țiganiii zlătari⁷⁰.

Dar să lăsăm acestea și să treoem mai departe.

Toate aceste activități presupun existența meșteșugarilor. Fără îndoială că cei mai mulți erau localnici, însă cea dintâi atestare privește o vînzare de vie din anul 1440 a lui Laslău protomeșter⁷¹. După nume pare să fie ungur. Remarcăm însă că termenul tehnic ne cere să admitem deja o organizare a meșteșugarilor.

„Podul de la Olt“ atâtinit la 1 aprilie 1535, este desigur opera localnicilor constituți în astfel de bresle.

Viața cotidiană. Traiul zilnic al rîmnicenilor nu se deosebea de al altor români. Aveau loc tranzacții locale⁷², consfințite sau nu prin alăinăș⁷³ și care uneori dădeau naștere la certuri⁷⁴. Se întîmplau și acte de trădare⁷⁵ sau de spionaj⁷⁶. Erau și rîmnicenii oamenii vremii lor.

Rîmnicul a fost și scaun de judecată. Într-un litigiu cu sibienii Neagoe Basarab a trimis pe Șuica vornic să-l aplaneze aici⁷⁷. Nu ne este clar de ce, la 1534, un lanț de aur se afla la Stan pîrcălab de Rîmnic⁷⁸.

În sfîrșit, pe la 1500 se arată că în Rîmnic a fost o nălimă care a provocat interdicția circulației. Aflăm astfel că județul și pîrgări din Argeș au scris sibienilor să lase pe jupan Gheorghe din Rîmnic să fi în tîrguieri în bazarul crăiesc deoarece, cînd a fost molimă la Rîmnic, el a venit cu jupânița și copiii săi la Argeș⁷⁹. Deci, în cazuri de acestea orășeni se refugiau în locuri neatinse de boală. Era un mijloc primitiv de profilaxă.

Figuri vîlcene. Cercetări de amănunt nu s-au făcut ca să ne putem da seama ce alte preocupări le-au fost plăcute vîlcenilor, în special rîmni-

⁶⁹ *Rechnungen* din Sibiu, p. 293: auri lavatores de Rybnisk.

⁷⁰ A. Sacerdoteanu, *Din arhiva măndăstirii Cozia, „Hrisovul”*, VI (1946) p. 83—86: exploatarea aurului de țigani rudari.

⁷¹ DRH, I p. 157 (nr. 91): ot Laslova protomeștera

⁷² Astfel la 26 sept. 1485 casa lui Palco era evaluată la 2110 aspri; la 1 august 1496 o moară făcea 3000 de aspri iar la 1 sept. 1517 o vie la Voinigești peste Olt costa 500 aspri.

⁷³ La 15 iunie 1505 popa Frincul plătește un aldămaș de 250 aspri în fața pîrgarilor de Rîmnic, iar la 12 april 1506, tot în fața acestora însă la cîrciumă, 350 aspri.

⁷⁴ Are loc un jurămînt cu 24 boieri pe vremea lui Radu cel Frumos, după mărturie din februarie 1551.

⁷⁵ La 24 sept. 1545 un Radul din Rîmnic e arătat ca hiclean.

⁷⁶ La 22 ianuarie 1522 se notează în socotelile Sibiului: Dati sunt Ladislao Thyssar de Remanyck, qui nobis habitudines transalpinenses Turcorum attulit. Ilmuzaki-Iorga, *Documente*, XI, p. 845.

⁷⁷ P. Panaiteanu, *Documente slavo-române din Sibiu*, p. 25—26: na trăg na Olt. Șuica vornic era ispravnic la 22 april 1519. Cf. A. Sacerdoteanu, *Sfatul domnesc*, p. 432.

⁷⁸ Socotelile Brașovului la 11 april 1534 notează: „dominus Anthonius Aurifaber ac dominus villicus noster ad petita domini Stephani Maylad, ad dominum Wlad waywodam ratione unius aureae catenae, quae circa Ztan porkolab est de Rymneck. *Rechnungen*, II, 348.

⁷⁹ P. Panaiteanu, *op. cit.*, p. 19: Kako dade bogă țolestă u Rîbnük... u pazar Kralevski.

cenilor. Puținele consemnări pe care le cunoaștem arată că nu le erau străine preocupările politice și intelectuale.

În această ordine de idei sunt înclinați să pun în fruntea figurilor rîmnicene pe diplomatul Oprea vîstier, desigur același cu Oprea pîrcălab de Rîmnic. El a fost folosit adesea în misiuni diplomatice, între care una la Veneția de unde se întorcea în iunie 1521⁸⁰. Ca să ajungă la acestă încredere se presupune că avea o pregătire adecvată.

Încă din vechime cunoaștem grămatici și dieci din Rîmnic, scriitori de hrisoave în cancelaria domnească cum sunt de pildă Stan și Oprea⁸¹, ca și logofeti de acte particulare, un Borcea și un popa Dragomir⁸². Dar aceștia vor fi fost mai mulți datorită atât episcopiei și centrelor culturale mănăstirești vecine, cît și aparatului administrativ local cu pîrcălabi și pîrgari, care nu puteau fi lipsiți de științori de carte experimentați.

La aceștia nu putem să nu adăugăm pe călugărașul Gavriil Lotoreanul de la schit, care a scris în domnia sa o carte în limba română, purtătoare a gîndului din urmă al maicăi Teofana care cu „mult foc” prunise vestea de „săvîrșirea zilelor drag fiului meu Mihail Voievod”⁸³.

N-au lipsit însă nici cărturarii de seamă, protagonisti pe linia preocupațiilor lor. Lui Teodosie logofăt Rudeanul, de fel din Ruda de peste Olt dar trăitor aici în Rîmnic, se datorează înălțatoarea biografie a marelui voievod Mihai Viteazul⁸⁴, iar Mihail Moxa de la Bistrița, pe la 1620 inaugurează genul istoriei universale în limba română. Pentru ce spune și cum scrie el despre turcii lui Baiazid care „se loviră cu Mîncea voevod și făzboi mare cît se întuneca de nu se vedea văzduhul de mulțimea săgeatelor (și) se vîrsă sînge mult cît era văile crunte”⁸⁵, merită să fie în antologia prozei literare române. Însă nu numai pentru aceasta, ci și pentru faptul că imaginile lui au fost temei pentru tabloul zugrăvit cu măestrie de Mihai Eminescu în *Scrisoarea III*.

Nu pot să nu adaug, măcar că este dintr-o perioadă mai tîrzie, pe mărcile mitropolit Teodosie, care era din Rîmnic. Este cunoscută contribuția lui la traducerea și tipărirea Bibliei din 1688, uriaș monument de limbă română, și în general toată activitatea lui. Nu s-a relevat însă faptul că el poate fi socotit și ca primul folclorist al nostru. Anume, în *Învățătura preoților* (Buzău 1702) în prefată combate obiceiul care, cum spune el, apare la unii preoți de dău anaforă ou vin în loc de paște. El cunoștea direct acest obicei popular de vremec ce spune „cele ce vedem și auzim”. De bunăseamă el le-a văzut la Rîmnic unde această practică revine bogomililor⁸⁶.

⁸⁰ A. Sacerdoteanu, *Sfatul domnesc*, p. 425–427.

⁸¹ Scrierile hrisoavele din 5 sept. 1487 și din 30 sept. 1547.

⁸² Scrierile zapisele din 26 sept. 1485 și din 24 martie 1495.

⁸³ Documente privind istoria României, B. Veacul XVII, vol. I, București 1951, p. 65–66: testamentul scris la Cozia în 8 noiembrie 1602.

⁸⁴ Din nenorocire păstrată numai în traducerea latină a lui Baltasar Walther. Cp. ultima ediție de Dan Simionescu în *Studii și materiale de istorie medie*, III (1959), p. 58–96.

⁸⁵ B. P. Hasdeu, *Cuvinte den bătrîni*, I, București 1878, p. 402.

⁸⁶ A. Sacerdoteanu, *Catarii la Rîmnicul Vilcea, „Mitropolia Oiteniei”*, XIII (1961) p. 324. O asemenea preocupare arată și Antim (furatul fetelor) dar acest obicei fiind condamnat de pravilă însemnează că obiceiul era mai general.

Etnosul rîmnicean. Cine sunt oamenii care au făcut toate acestea și nu puține lucruri? Nimeni nu se poate îndoia de faptul că ei erau români căci ei au dominat piața orașului totdeauna. Dar, mai ales fiind vorba de viață orășenească, aceasta implică și existența unor elemente alogene, cum s-a arătat și mai înainte.

În adevăr, la Rîmnic se observă un proces extrem de interesant pentru că aici a avut loc o osmoză dintre cele mai caracteristice. Românii localnici nu s-au deosebit de românii veniți de peste munți și au dus împreună viață similară. Este adevărat însă că ardelenii nu au uitat niciodată locul de unde au venit și cu care au purtat legături neîntrerupte.

O problemă deosebită o constituie elementul balcanic și în deosebi aromâni, adesea arătați sub indicative improprii de greci sau albanezi. Aceștia au mărit numărul românilor, locali sau ardeleni, dar de care de la o vreme nu se mai deosebeau, însă au păstrat ca ocupație principală negoțul, factor important al unificării etno-demografice.

Rînnicenii de baștină, ardelenii și aromâni totdeauna au format un singur bloc și împreună au mărit potențialul de rezistență etnică și economică față de alogeni.

Pe căile pe care au venit macedoromânci au venit și bulgarii într-o vreme destul de depărtată, poate chiar din secolul al XIII-lea. Unii dintre aceștia erau bogomili. Am presupus cîndva, și îmi mențin părcarea, că un centru religios al lor era la Govora⁸⁷ căci mulți erau locuitori în satele vecine și la Rîmnicul Vîlcii. Ei au fost cunoscuți de ceilalți conlocuitori sub numele de „cătarăi“, cu sensul de afurisită sau excomunicație⁸⁸. În mijlocul acestora, poate și cu misiunea de a-i reduce la dreapta credință, în secolul al XIV-lea a venit aici și mitropolitul Daniil, prîbeag de la Vidin, căruia i s-a dat enorie într-o parte din Ungrovlăhia, în timp ce unul din mitropoliții țării era la Argeș iar celălalt „către Severin“.

În timpul lui Matei Basarab la Rîmnic mai apare o adevărată colonie bulgară „sîrbi“ în limbajul de atunci, adunată în jurul episcopului Ignatie Sîrbul⁸⁹.

Imigrația armeană, care apare în toată țara după sfârșirea țării lor, apare și la Rîmnic. Nu știm dacă face parte din rîndul celor veniți pe la nordul Mării Negre sau prin Constantinopol sau Salonic. Cred că ultimul drum este mai probabil și poate că începutul sosirii lor să fie secolul al XII-lea. În tot cazul în secolul al XV-lea nu se mai facea deosebire între ei și români fiindcă ajunseseră pînă în sfatul domnesc. Un Radu al lui Sahac este exemplu în această privință⁹⁰.

⁸⁷ Govora este un topic de origine bulgară de care avem puține în țară (Gușterița și Glina) spre deosebire de cele vechi slavone.

⁸⁸ A. Sacerdoteanu, op. cit., p. 317–330. Despre vechimea mănăstirii vezi I dem, *Pomelnicul mănăstirii Govora*, loc. cit.

⁸⁹ Șerban Răzeșu I, *Despre mitropolitul Ignatie Sîrbul*, loc. cit. I dem, *Jardși despre mitropolitul Ignatie Sîrbul*, „Biserica Ortodoxă Română“, LXXXII (1964), nr. 11–12, p. 1085–1097.

⁹⁰ Apare în privilegiul lui Radu Praznaglava pentru brașoveni la 17 mai 1421. Despre originea armeană a lui Sahac v. George D. Florescu, *Divanele domnești din Țara Românească*, I, București 1943, p. 139–140.

În aceeași vreme trebuie să punem și venirea sârbilor, adesea confundăți cu bulgarii. Nu avem informații mai sigure dar ei erau destul de numeroși în secolul al XV-lea. Meșterii sârbi este probabil că au lucrat la zidirea mănăstirii Cozia. Ne referim la un stol de sârbi mai important.

Ca urmare a pătrunderii turcilor în Serbia o parte din populația sârbească și-a părăsit țara pornind spre nord și ajungând pînă în Ardeal. Pe la 1470 Radu cel Frumos intervine la sibieni să lase „cîțiva bejenari sârbi” să vină în țara sa⁹¹. Și aceștia au venit. Poate atunci să fi venit și neamul bran-covicesc al Despinei, doamna lui Neagoe Basarab, pe care îl aflăm așezat la Rimnic.

N-am spus nimic despre unguri și sași. Fără îndoială că nu au lipsit nici ei, venind poate în legătură cu exploatarea sării de la Ocnele Mari, pentru meseriile lor și pentru comerțul de tranzit. Dispariția acestora a avut loc mult mai timpuriu decât a altora căci izvoarele scrise tac în această privință. Urma celor mai vechi o avem doar destul de rar în toponimie și onomastică, cum sănt înclinat să o văd în Șoas și în Păușești. Însă aceasta este o chestiune mai dificil de rezolvat⁹².

Cu rari excepții toți alogenii au fost asimilați pe nesimțite. Procesul de asimilare a fost lung dar el era încheiat la sfîrșitul secolului al XV-lea pentru primul val de imigranți⁹³. Tot acolo vor ajunge și valurile următoare, care au fost destul de numeroase.

Fără îndoială, nu putem spune că s-au putut asimila evrei și turci. Din motive confesionale aceștia și-au amintit de originea lor cu mai multă stăruință. Totuși integrarea s-a exercitat și asupra acestora dar în proporție mai mică. Sunt cazuri de trecere întîi la confesiunea de obște creștină și după aceea la asimilare pe nesimțite. Poate că urmașii lui Tobbias neguțătorul să fie în această situație.

Apărut deodată în istorie ca oraș Rimnicul avea un trecut care a făcut posibilă ajungerea la acest grad de dezvoltare. În perioada imediat următoare, pe care am căutat să o prezint în tot ce a fost mai caracteristic, mărturiile istorice dovedesc multiple și intense preocupări lucrative și culturale. Cum nici acestea nu se ivesc dintrodată, avem tot dreptul să le considerăm ca un vîrf al unei îndelungate practici sociale. Aceasta ne mîna îărăși către o origine depărtată, către un trecut trăit intens.

Afluența străinilor, care nu vin unde este săracie și lipsă de lucru, dovedește importanța economică a acestui centru orășenesc oltean. Activitatea etnosului astfel format în Rimnic a generat și premisele contopirii tuturor într-un singur popor, poporul român.

⁹¹ P. P. Panaitescu, *Documente slavo-române din Sibiu*, p. 9 Nekoa bejania sărbska

⁹² În ce privește pe unguri mai întîi trebuie identificate moștenirile pecenege și cumanane care, după mine, nici în aceste părți n-au fost cantități neglijabile.

⁹³ Aceasta este dovada cea mai hotărîtoare că noi am fost de aici totdeauna și mai numerosi decât cei primiți la sinul nostru.

Rîmnicul face astfel dovada celei mai interesante sinteze istorice etnică și cultural-economică. Un exemplu rar în țara noastră. Fie dat rîmnicienilor să aducă și acum cea mai selectă contribuție la sinteza socialistă la care ne gîndim toți!

DES RECHERCHES SUR LA PLUS ANCIENNE HISTORIQUE DU DISTRICT VÎLCEA

(RÉSUMÉ)

L'auteur montre que dans ces lieux il y a eu un habitat très ancien, avant la conquête romaine.

Il se réfère ensuite à des périodes plus récentes en vue de mettre en lumière les diverses étapes du développement de la ville de Rm. Vîlcea.

Dans le document datant du 4. IX 1389 donné par Mircea l'Ancien, celui-ci mentionne de l'avoir écrit à Rîbniț.

En parlant de l'origine de cette ville, l'auteur souligne que sa plus ancienne dénomination est celle de Rîbniț, ville située sur l'Olt.

Dans le document de 8 janvier 1392 où l'on précisait les avantages du monastère de Cozia d'escrêcer le droit de percevoir les impôts dits „albinăritul et găletaritul“ dans le département, tout entier, on rencontre aussi l'autre dénomination, celle de „Vîlcea“.

Sur l'origine de ce nom, l'auteur cite l'opinion de Nicolae Iorga se référant au doublet Farcaș-Vîlc=Vîlcea, ainsi que celle relative au diminutif „valé=vîlceă“.

En même temps l'auteur montre les conditions historiques dans lesquelles cette ville est devenue résidence du voivodat, pour peu de temps d'ailleurs, ensuite du département (judet), ayant aussi son propre sceau.

A la fin de l'étude l'auteur parle aussi de l'agriculture, des métiers et de commerce de la ville et de l'importance que tout cela présentait à l'époque.

Il mentionne aussi l'activité de certains personnalités qui y ont vécu.